

7—11 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 11 november

Sid.

Svar på fråga av herr Lundqvist ang. förhandlingsrätt för Statens Järnvägars Personalförbund	5
Svar på interpellation av herr Lundqvist ang. vägväsendets planering	8
Svar på fråga av herr Hesselbom ang. elkraftutredningen av år 1943	15
Förslag till krigssjukvårdslag	16
Interpellation av herr Persson, Ola, ang. avskedandet av vägarbetare i Västernorrlands län	19

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 11 november.

Andra lagutskottets utlåtande nr 37, ang. förslag till krigssjukvårdslag	16
Tredje lagutskottets utlåtande nr 30, ang. ändring av 17 kap. 9 § handelsbalken och 11 kap. 2 § första stycket jordabalken	18

Lördagen den 7 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *Bengtson* anmälde, att han åter funnit sig vid riksdagen.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelser:

Till riksdagens första kammare.

Med anmälan att ledamoten av riksdagens andra kammare *Adolf Valentin Wallentheim*, som den 27 maj 1953 utsetts till ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket för tiden från valet, till dess nytt val under år 1957 försiggått, avlidit den 23 augusti 1953, får styrelsen hemställa, att val av ny ledamot i styrelsen för den tid, som för den avlidne återstått, måtte jämlikt § 4 stadgarna för riksdagsbiblioteket anställas.

Stockholm den 6 november 1953.

Å styrelsens för riksdagsbiblioteket vägnar:

GEORG ANDRÉN.

Erik Winge.

På gjord proposition beslöt kammaren, att med anledning av berörda dödsfall val i herr *Wallentheims* ställe av en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket skulle företagas; och uppdrog kammaren verkställigheten härav åt de vid detta riksmöte av kamrarna redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende av riksdagens fullmäktige i riksban-

ken och riksgäldskontoret jämte deras suppleanter.

Anmäldes och bordlades

andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag); samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner dels om ändring av 17 kap. 9 § handelsbalken, dels ock med förslag till lag om ändring av 11 kap. 2 § första stycket jordabalken.

Anmäldes och bordlades en av herr *Persson, Ola*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 509, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 10 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande månad.

Föredros och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Persson, Ola*, m. fl. väckta motionen, nr 509, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års

taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Föredros och bordlades ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 37 och tredje lagutskottets utlåtande nr 30.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.02 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 11 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Ang. förhandlingsrätt för Statens Järnvägars Personalförbund.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lundqvist* till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framställt följande fråga: »När har herr statsrådet för avsikt att taga ställning till Statens Järnvägars Personalförbunds begäran av den 7 november 1951 om förhandlingsrätt?»

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet *LINGMAN*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Lundqvist* har frågat mig när jag har för avsikt att ta ställning till Statens järnvägars personalförbunds begäran av den 7 november 1951 om förhandlingsrätt.

Härtill får jag svara följande.

Järnvägsstyrelsens remissyttrande över nämnda ansökan inkom till civildepartementet den 26 juni 1952. Redan dessförinnan eller den 31 december 1951 hade 1948 års förhandlingsrättskommitté avlämnat sitt betänkande. I avbidan på ställningstagandet till kommitténs förslag har både Statens järnvägars personalförbunds och ytterligare ett 30-tal föreliggande ansökningar om förhandlingsrätt ansetts inte böra slutligen prövas. Det har efter remissbehandlingen visat sig, att kommitténs förslag för närvarande inte kan föranleda något förslag i ämnet till riksdagen. Med anledning härav har inom civildepartementet utarbetats en promemoria om vissa ändringar i förhandlingsrättskungörelsen, bl. a. i fråga om kravet på Kungl. Maj:ts godkännande såsom villkor för förhandlingsrätt. Denna promemoria

har den 7 november i år utremitterats till ett antal myndigheter och sammanlutningar. Det är min avsikt att efter remissbehandlingen uppta de i promemorian väckta frågorna till prövning och, om förhållandena ger anledning därtill, underställa dem 1954 års riksdag. Först därefter kan jag ta ställning till de föreliggande ansökningarna om förhandlingsrätt.

Herr *LUNDQVIST* (h): Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för civildepartementet för svaret på min enkla fråga. Jag framställde frågan nu den 7 november, och av det svar, som herr statsrådet här föredragit, framgår ju, att just samma dag från civildepartementets sida hade utremitterats en promemoria rörande ändringar i gällande kungörelse. Det är ju en underlig tillfällighet att dessa båda åtgöranden kommit att till tiden helt sammanfalla, men det är en ren tillfällighet, ty någon kontakt mellan departementet och mig har inte dessförinnan på något som helst sätt förelegat.

Av svaret framgår, att förhandlingskommitténs förslag måst läggas på hyllan på grund av att det utsatts för en alltför ingående kritik. I stället har man alltså nu inom civildepartementet sökt komma fram till en annan lösning av frågan.

Det är klart, att det är med beklagande man konstaterar, att ställningstagandet till den av mig berörda föreningsframställningen har fått anstå så länge som fallet varit. Jag känner ändå en viss tillfredsställelse över att herr civilministern nu ställer i utsikt, att frågan skall kunna komma fram till 1954 års riksdag och att vi alltså inte skall behöva vänta alltför länge innan det kan bli ett slutligt ställningstagande.

Jag skall här endast be att få säga

Ang. förhandlingsrätt för Statens Järnvägars Personalförbund.

ett par ord om den principiella sidan av den fråga det här gäller. Det är enligt min uppfattning mycket viktigt, att den enskilde tjänstemannen har rätt att ansluta sig till den fackorganisation, till vilken han känner sig dragen. Varje direkt eller indirekt tvångsåtgärd för att förmå vederbörande att gå till den ena eller den andra organisationen är av ondo. Har man den uppfattningen, som jag här givit uttryck åt och som jag är övertygad om att även herr civilministern delar, är det å andra sidan synnerligen angeläget, att inte någon organisation nekas förhandlingsrätt utan att det verkligen finns mycket tungt vägande skäl för en sådan åtgärd.

Nu kan man naturligtvis ha olika meningar i denna fråga. Jag måste emellertid säga, att jag liksom många andra har varit tveksam, om man från regeringshåll verkligen i detta fall har handlat efter samma principer som i andra liknande fall. Jag har av järnvägsstyrelsens yttrande kunnat konstatera, att Kungl. Maj:t även efter den tidpunkt, då förhandlingskommitténs betänkande lades fram, tillerkänt ett flertal organisationer förhandlingsrätt, även i sådana fall då dessa organisationer haft ett betydligt mindre antal medlemmar än den organisation, som det här närmast gäller. Det är möjligt, att det även förekommit organisationer som behandlats lika med denna, det vågar jag inte säga. Kvar står emellertid, att den av mig berörda organisationen redan fått vänta länge innan den får den rätt, som den självfallet anser tillkomma även den enligt den kungl. kungörelsen. Det är därför lätt att förstå, att man på det hållet anser sig ha blivit orättvist behandlad.

Jag skall, herr statsråd, inskränka mig till dessa reflexioner, eftersom herr statsrådets svar ändå utmynnar i ett uttalande, som ger mig anledning förmoda, att vi vid 1954 års riksdag får hjälpas åt att knäcka denna fråga, så att inte någon organisation längre kan göra gällande, att den har blivit på något sätt orättvist behandlad.

Jag tackar ännu en gång för svaret.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av herr Lundqvists anförande, i vilket han hänvisar till kungl. järnvägsstyrelsens yttrande över ifrågavarande ansökan från personalförbundet.

Styrelsen uttalar i detta yttrande, att flera organisationer har beviljats förhandlingsrätt även efter det att förhandlingsrättskommittén framlagt sitt förslag. Gentemot detta vill jag säga, att det nog är ett fåtal organisationer som beviljats sådan förhandlingsrätt, och där så har skett, har det gällt organisationer, som tidigare haft förhandlingsrätt men som nu medgivits förhandlingsrätt mot en ny myndighet. En organisation kan nämligen ha förhandlingsrätt mot flera olika myndigheter. Däremot har man varit mycket försiktig då det gällt att medge förhandlingsrätt för nya organisationer, även om man kan säga att man därigenom på visst sätt ställer dessa organisationer i en särklass, om medlemmarna menar att de skall ha rätt att ansluta sig till eller att bilda vilken organisation som helst och därmed beviljas förhandlingsrätt.

Vi får inte bortse från att de olika statliga myndigheterna här kan få det ganska besvärligt; på den statliga sidan finns, såsom jag tidigare i annat sammanhang nämnt, inte mindre än omkring 240 tjänstemannaorganisationer, varav 183 beviljats förhandlingsrätt, i vissa fall gentemot flera myndigheter.

Järnvägsstyrelsen hänvisar i sitt yttrande till att en tidigare ansökan från personalförbundet avstyrkts med hänsyn till förbundets ringa representativitet och förefintligheten av andra organisationer med förhandlingsrätt på samma område. Därefter yttrar järnvägsstyrelsen:

»Den 7 november 1951 inkom förbundet med en ny ansökan och hade då ändrat sina stadgar så att organisationen bättre skulle kunna företräda de anslutna yrkesgruppsorganisationerna. Järnvägsstyrelsen förklarade i yttrande den 26 juni 1952, att förbundet numera syntes ha fått en fastare och solidare grund att bygga på. Ehuru styrelsen

Ang. förhandlingsrätt för Statens Järnvägars Personalförbund.

fortfarande måste räkna med olägenheterna ur arbetssynpunkt att vidga förhandlingsrätten till flera organisationer, skulle styrelsen icke längre vilja motsätta sig att förbundet nu erhöle förhandlingsrätt.» Styrelsen ansåg emellertid, att prövningen av förbundets ansökan borde anstå i avvaktan på 1948 års förhandlingsrättskommittés betänkande.

När kungl. järnvägsstyrelsen hänvisar till olägenheterna ur arbetssynpunkt, har den naturligtvis tagit hänsyn till att den för närvarande är skyldig att förhandla med 11 olika organisationer. Telegrafstyrelsen har att förhandla med inte mindre än 14 olika organisationer, medicinalstyrelsen med 18 och skolöverstyrelsen med 19. Många gånger representerar de olika organisationerna samma personalkategorier.

Statens järnvägars personalförbund representerar precis samma personalkategorier som Järnvägsmannaförbundet, och det är detta järnvägsstyrelsen syftar på i sitt yttrande. Styrelsen säger att personalförbundet representerar en minoritet, något som man måste instämma i då man vet att Järnvägsmannaförbundet företräder 65 000 av SJ:s anställda, medan personalförbundet har ett vida mindre antal medlemmar — hur många är det svårt att säga. Förbundet har på departementets förfrågan i ett svar av den 13 januari 1951 uppgivit antalet medlemmar i aktiv tjänst den 1 januari 1951 till 1930. Den 7 november 1951 uppgavs medlemsantalet den 1 januari 1951 — alltså vid samma tidpunkt som den nyss nämnda uppgiften avsåg — till 960. I mars 1951 skulle antalet medlemmar i aktiv tjänst ha uppgått till över 2 000 och i december 1952 till 1 027. Uppgifterna om antalet medlemmar i aktiv tjänst varierar sålunda även när det gäller en och samma tidpunkt, och hela antalet medlemmar är ringa i förhållande till den stora grupp Järnvägsmannaförbundet representerar.

Enligt min mening bör man under sådana förhållanden tänka sig för litet gränd. Skall Kungl. Maj:t bara expediera alla framställningar om förhandlingsrätt? Eller skall man med hänsyn till

olika verks och myndigheters arbetsuppgifter tillse, att deras förhandlingsbörda inte blir orimlig? Den frågan hade jag tänkt mig att riksdagen skulle få ta ställning till, eftersom det här måste bli fråga om en viss ändring av förhandlingsrättskungörelsen. Och innan den frågan blivit utredd, har jag inte velat ta ställning till det 30-tal framställningar om förhandlingsrätt, som nu väntar på avgörande.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Det är ingen hemlighet, att den organisation det här gäller är liten i jämförelse med den kanske största personalorganisation som finns inom statsverket. Men det kan väl hända på detta område liksom på många andra, att liten blir stor; det är ingalunda uteslutet, att personalförbundets medlemsantal kommer att öka högst väsentligt — under den givna förutsättningen, herr statsråd, att förbundet får samma möjligheter som andra organisationer att tillvarata sina medlemmars intressen. Det är ju ett faktum, att SJ Personalförbund inte fått sådana möjligheter, och det är givet att förbundets attraktivitet blir väsentligt mycket mindre under sådana förhållanden än om det i detta fall fått full rättvisa.

Nu skall jag gärna instämma med herr statsrådet i att det ur myndigheternas synpunkt är besvärligt att ett stort antal organisationer får förhandlingsrätt. Men statsmakterna har fattat sitt beslut, och reglerna är angivna i den kungl. kungörelsen på ett sådant sätt, att jag faktiskt inte kan finna att Kungl. Maj:t har möjlighet att gallra utan att tumma på kungörelsen. Den innehåller inga bestämmelser om visst antal medlemmar i en organisation eller vissa kvalifikationsgrunder utom det att den skall ha ordentliga stadgar.

Det är därför ganska lättförklarligt, att herr statsrådet nu tydligen är inne på den linjen att få riksdagen att gå med på att Kungl. Maj:t befrias från det vågmästeri som för närvarande måste ske. Det är sannerligen ingen lätt sak att med de bestämmelser, som nu finns, väga de

Ang. vägväsendets planering.

olika organisationerna på ett sådant sätt, att man uppfyller alla krav för att rättvisa skall skipas.

Sedan vill jag säga, att det är möjligt att en hel del av de organisationer, som på senaste tiden fått förhandlingsrätt med järnvägsstyrelsen, redan tidigare haft sådan rätt i förhållande till andra organ. Men jag fäster uppmärksamheten på att järnvägsstyrelsen själv har motsatt sig, att alla dessa organisationer på detta stadium skulle få förhandlingsrätt gentemot järnvägsstyrelsen, alltså samma hållning som järnvägsstyrelsen intog i fråga om den här ifrågavarande organisationen. När det gäller dessa övriga organisationer har Kungl. Maj:t emellertid gjort avsteg från järnvägsstyrelsens förslag. Jag har uppgift här på en hel del sådana föreningar, men jag skall inte trötta med att ta dem till protokollet.

Jag inskränker mig till vad jag här har sagt, då jag nu ändå vågar hoppas, att frågan kommer fram vid nästa års riksdag och att man i alla fall då skall uppnå ett resultat, som ur allmän demokratisk synpunkt kan anses vara fullt tillfredsställande.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. vägväsendets planering.

Ordet lämnades herefter till herr statsrådet HJALMAR NILSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lundqvists interpellation angående vägväsendets planering, och nu yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr Lundqvist till kommunikationsministern, statsrådet Andersson, ställt frågan, om han med anledning av Svenska vägföreningens skrivelse den 23 april 1953 och det därpå av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avgivna remissyttrandet angående effektivisering av den översiktliga vägplaneringen har för avsikt att föranstalta om utredning i frågan.

Enligt gällande arbetsfördelning mel-

lan statsrådet Andersson och mig hör frågor rörande vägväsendet närmast till mitt ämbetsområde. Det ankommer därför på mig att besvara den framställda frågan.

Med anledning härav får jag anföra följande. Ärendet har underkastats vederbörlig remissbehandling, varvid statskontoret avgivit yttrande. Vidare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort sina medelsökanden för budgetåret 1954/55 rörande väg- och vattenbyggnadsverket under förutsättning av bifall till förslaget om tillsättandet av ett särskilt organ för utredning angående ifrågavarande planeringsfrågor. Beredning av frågan pågår för närvarande i samband med utarbetandet av 1954 års statsverksproposition. Jag är därför icke beredd att redan nu taga ställning i ärendet utan avser att redovisa resultatet av mina överväganden vid framställning till 1954 års riksdag om medel till väg- och vattenbyggnadsverket för budgetåret 1954/55 och till vilken framställning jag torde få hänvisa.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet Hjalmar Nilson för svaret, på samma gång som jag ber om överseende med att jag inte lyckats att rikta interpellationen till rätt forum.

Det är litet besvärligt att hitta rätt i kommunikationsdepartementet! För inte så värst länge sedan tillät jag mig att ställa en interpellation till statsrådet Hjalmar Nilson i en mycket viktig vägförfråga — det gällde trafiksäkerheten ute på vägarna. Jag trodde då att jag handlade fullkomligt riktigt, men döm om min förvåning, herr talman, då inte herr Hjalmar Nilson uppträdde som svarandepart utan i stället remplacerades av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Då tänkte jag den här gången, att det var bäst att ställa interpellationen dit, så blir det inte något fel. Nu blev det i alla fall fel. Jag hoppas att statsrådet inte tar illa upp detta lilla ofrivilliga missöde. Om jag kommer igen någon mer gång, skall jag

Ang. vägväsendets planering.

försöka anstränga mig för att hitta rätt adressat redan från början.

Jag tackar för vänligheten att vilja besvara interpellationen, men jag beklagar, att svaret är så utomordentligt kort och därtill så utomordentligt intetsägnande. Inga positiva åtgärder synes ännu ha vidtagits, och hela frågan tycks alljämt befinna sig på ett mycket förberedande stadium.

Jag måste beklaga detta inte minst därför att vi väl alla är så medvetna om att vårt lands vägväsende under det senaste decenniet inte ens tillnärmelsevis har kunnat hålla jämn takt med trafikens utveckling i olika avseenden. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ju också, såsom inte minst statsutskottets fjärde avdelning haft rika tillfällen att konstatera, gång på gång fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den eftersläpning, som har skett, och vikten av att medel ställes till verkets förfogande för utvidgning av verkets planeringsorgan. Den framstöt, som Svenska vägföreningen gjort vid sin uppvaktning i våras inför regeringen, kunde alltså inte gärna komma såsom någon överraskning. Att den inte desto mindre var högeligen motiverad, har ju erfarenheterna under de allra senaste åren till fullo visat.

Vad denna vägföreningens framställning angår har det varit en glädje att konstatera, att det råder fullt samförstånd mellan vägföreningen å ena och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å andra sidan både om bristerna i den nuvarande planeringen och om angelägenheten av att dessa utan tidsutdräkt avhjälpes. Även om sättet hur den ifrågasvarande långsiktiga vägplaneringen i stort sett bör bedrivas råder tydligen full enighet. Bägge parter är också överens om att det behövs särskilda medel för detta ändamål och att de skulle tagas av bilskattemedel.

Såsom läget i olika avseenden här har utvecklats, måste väl alla finna det vara ett vitalt intresse, att den hittillsvarande eftersläpningen på detta område snarast får ett slut och ersättes av effektiva åtgärder för att fortast möjligt få till stånd en rationell upprustning.

Jag understryker ordet *rationell*. Det gäller ju nämligen inte bara att se till att bilskattemedlen rullar; ännu viktigare är givetvis att dessa betydande belopp kommer till den effektivaste och rationellaste användningen. Att det härutinnan har brustit och alltjämt brister ganska mycket, läser ingen kunna förneka.

Den planering, som här erfordras, bör väl så vitt jag förstår närmast söka klarlägga, dels hur erforderliga medel skall anskaffas, dels också hur, när och var dessa sedan skall användas för att komma till den för trafiken bästa användningen. Den första frågan — var medlen skall tas — rör främst motorfordonsbeskattningen, de andra frågorna åter vägväsendets såväl översiktliga som lokala planering.

Då hela frågekomplexet om fordonsbeskattningen för närvarande är under utredning — en utredning som jag hoppas mycket snart skall vara slutförd — skall jag här inte gå vidare in på den frågan. Det är väl i alla fall ingen som vågar räkna med att den utredningen kan komma att närmare klarlägga även de andra viktiga spörsmålen, alltså om medlens lämpligaste användning. Det är just därför som en särskild utredning i detta avseende, så vitt jag förstår, redan borde ha igångsatts. Jag vågar till och med, herr statsråd, ifrågasätta om inte en sådan planeringsutredning egentligen hade bort föregå den ekonomiska utredning, som nu snart är slutförd. Det är väl ingen som kan bestrida vare sig att en sådan planeringsutredning kräver lång tid eller att den har direkt inverkan på vägkostnadernas totalsumma och därmed också på bilskattens storlek. Vill man — och jag hoppas att även vägministern vill det — försöka hålla bilskatterna nere så mycket som möjligt, bör det väl vara ett vitalt intresse att få den här planeringsutredningen slutförd fortast möjligt. Det vore säkert många som skulle vara mycket glada, om herr statsrådet åtminstone på denna punkt redan nu ville ge uttryck åt sin principiella inställning.

Jag skall sedan givetvis inte här gå närmare in på några detaljer rörande

Ang. vägväsendets planering.

själva detta planeringsarbete — dess omfattning eller organisation. Så vitt jag förstår gäller det emellertid först och främst att fixera vissa normlinjer, avpassade efter den nya tidens krav i stället för de mycket gamla, som väl alltså gäller — om jag inte minns fel — och vidare att åstadkomma en översiktlig planläggning av i första hand huvudvägnätet beträffande standard, inbördes turordning och åtskilligt annat. Att det här verkligen ligger fara i dröjsmål synes mig uppenbart, även så till vida, att så länge ingen tillfredsställande översiktlig planläggning skett den risken naturligtvis ligger mycket nära, att mycket avsevärda belopp kan komma att läggas ned på ombyggnad av mindre viktiga vägar, medan t. ex. riksvägar inom samma område befinner sig i allt annat än tillfredsställande skick.

En annan följd av att vederbörlig långplanering inte ägt rum är givetvis, att betydande merkostnader kan vållas av att större sammanhängande arbeten inte på en gång kan komma till utförande i den omfattning, som önskvärt är. Vem som helst kan ju dagligen strax utanför Stockholms tullar med egna ögon iakttaga vad den maskinella expansionen på vägväsendets område måste betyda i förbilligande riktning. Men för att de vinster, som här ligger inom räckhåll, skall kunna uppnås, fordras ju, att planeringen fortskridit så långt, att långa sammanhängande arbeten på en gång kan komma till stånd.

Det är med glädje jag kan konstatera, att vägföreningen i skrivelsen till Kungl. Maj:t oförbehållsamt erkänner, att väg- och vattenbyggnadsverket gjort och gör vad som står i dess makt för att bemästra de svåra och betydelsefulla problem det här gäller. Organisationens nuvarande resurser är emellertid otillräckliga; detta är ett obestriddt faktum. Var svaret för att så är fallet ligger, skall jag i detta sammanhang inte gå in på.

Att viss omdisponering av personal inom verksledningen borde övervägas för att öka resurserna inom planeringsavdelningen har inte minst från högerhåll tidigare förordats, liksom också

att entreprenadväsendet skulle i större utsträckning än hittills anlitas inte bara för själva byggnadsarbetena utan även för ritningsarbetet. Jag erinrar i detta avseende om vår partimotion i ärendet våren 1952. Samma tanke har nu framförts i vägföreningens framställning. Tyvärr är väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på den punkten, förefaller det, alltså något tveksam. Det skulle givetvis ha varit av stort intresse att få höra herr statsrådets egen uppfattning i denna fråga. Svaret upplyser tyvärr icke någonting därom, lika litet som beträffande denna viktiga fråga i övrigt.

Herr statsrådet hänvisar endast till 1954 års statsverksproposition. Det kan inte hjälpas att detta väcker förvåning och även en viss besvikelse just därför att inte bara vägföreningen utan även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande har framhållit angelägenheten av att åtgärder vidtas utan dröjsmål. Om jag inte minns fel har även överrevisorerna inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid flera tillfällen starkt understrukit angelägenheten av att det här verkligen blir någonting gjort.

Jag vill också erinra om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande i somras direkt hemställde att redan under detta kalenderår få disponera 200 000 kronor extra just för dessa planeringsuppgifter. Statsrådets svar tigger på den punkten som på alla andra punkter. Jag vet inte om denna tystnad skall tolkas så, att herr statsrådet inte heller på denna punkt ännu tagit ställning och att alltså inte hellre några medel ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande. — Det är kanske möjligt att så har skett, fastän det inte säges i svaret. Min undran grundar sig bara på svarets formulering. Vi har ju inte heller, herr talman och mina herrar, så mycket arbete under denna höstriktsdag, att det hade varit omöjligt, om man funnit saken mycket angelägen, att behandla även en proposition om ett extra anslag för här ifrågakarande ändamål, för den händelse riksdagens medverkan härtill hade behövts. Jag vill er-

Ang. vägväsendets planering.

inra om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande avgavs i mitten på juni månad, och det är nu många månader sedan dess.

Hur än den önskvärda utvidgningen av planeringsverksamheten kommer att organiseras, skulle jag till slut vilja uttala den förhoppningen, att den i varje fall kommer att ske i intim samverkan med bilismens huvudorganisationer, så att där befintlig värdefull expertis kan direkt komma detta viktiga planeringsarbete till godo.

Jag ber, herr talman, att ännu en gång få uttala min tacksamhet till statsrådet Hjalmar Nilson för hans svar.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**: Herr talman! Om jag förstod herr Lundqvist riktigt, så ifrågasatte han en proposition till innevarande höstriksdag i anslutning till Svenska vägföreningens framställning. Jag vill inte påstå, att jag är speciellt kunnig när det gäller grundlagen, men jag har den uppfattningen att grundlagen lägger bestämda hinder i vägen för en proposition av detta slag till höstriksdagen och att den möjligheten därför är stängd. Speciellt då denna fråga har uppkommit efter det att propositionen till värriksdagen avlämnades, fanns det ju inte heller någon möjlighet att ta hänsyn till frågan då den propositionen behandlades.

Vidare var det en annan uppgift i herr Lundqvists framställning, och jag ville gärna få konstaterat, om jag fattat den rätt. Herr Lundqvist sade i början av sitt anförande, att det fanns brister när det gäller de anvisade vägmedlens effektiva användning. Skulle det vara så, att det kan påvisas att medel inte kommit till avsedd nytta eller att de på grund av bristande planering kommit till sämre nytta än vad som kan begäras, är jag tacksam för en uppgift om de speciella områden, där så skulle vara fallet. Jag tror nämligen inte alls att detta överensstämmer med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen uppfattning.

Herr **LUNDQVIST** (h): Herr talman! Det skulle vara mycket förvånande, om

det inte överensstämde med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen uppfattning, att man genom bristande planering råkar ut för att i stor utsträckning använda pengarna på ett icke rationellt sätt.

Jag vet inte om herr statsrådet verkligen menar allvar med sin anhållan om exempel, men jag skall gärna försöka åstadkomma en kartläggning, så långt det nu kan vara skäligt att begära att jag skall göra det; jag trodde eljest att det skulle vara lättare för statsrådet själv att överblicka situationen. Det rådet väl ingen tvekan om att man, som det nu är, offrar stora pengar på vissa arbeten, som sedan, när planeringen blir färdig, kanske visar sig inte vara alldeles behövliga.

Får jag, herr statsråd, bara ta ett enda litet exempel för att visa, att det kan röra sig om ganska stora belopp. Det har sagts mig, att man är på god väg att bygga en ny, ganska förnämlig väg på en sträcka av några mil utefter Vätterns östra strand. Den byggs inte som en vanlig enkel landsväg utan tas till ganska ordentligt — det har sagts mig att den är fyrfilig. Jag förmodar, att man utgår från att rikshuvudvägen fortvarande skall gå fram här, och då kan det ju vara motiverat. Nu har jag från håll, som jag inte tror saknar all kompetens att bedöma den här saken, hört framkastas, att en verkligt opartisk undersökning om hur huvudvägen skall planeras mycket väl kan ge vid handen, att den inte kommer att få samma sträckning utan kanske i stället kommer att gå längre österut i landet. Då måste vi väl alla vara överens om att här föreligger en allvarlig risk för att alla pengarna inte kommer till rationell användning. Dessutom har vi många småföretag, där både herr statsrådet och jag vet att det råder samma förhållande just på grund av att planeringsarbetet inte forskridit tillräckligt. Detta har nog påpekats också av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess petitautlåtanden både 1952 och 1953.

Vidare hade herr statsrådet invändningar att göra mot att jag framkastat

Ang. vägväsendets planering.

tanken på att en proposition kunde ha förelagts höstriksdagen. Jag måste erkänna, att jag inte är någon grundlags-expert. Är det verkligen så, att grundlagen lägger hinder i vägen, är ju detta fullgott skäl till att det inte kommit någon proposition. Jag trodde annars, att detta skulle ha varit möjligt, om det hade visat sig, att här så pass stora värden stod på spel, att det ansågs värdefullt att få ett beslut i frågan nu och inte behöva skjuta på den ytterligare några månader.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**: Herr talman! När det gäller vägplanering vill jag erinra om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har gjort upp och gör upp femårsplaner, efter vilka man arbetar. Dessa planer underkastas en mycket noggrann prövning både i länsvägnämnderna, i länsstyrelserna och i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och de planerna ligger till grund för det arbete, som nu utföres på vägarna.

Jag tror inte att det på allvar kan ifrågasättas, att dessa planer är uppgjorda på det sättet att medlen kommer till felaktig användning.

När det gäller väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen uppfattning vill jag erinra om ordalagen i yttrandet över skrivelsen, där det sagts, att »arbetet med den översiktliga planläggningen borde ha bedrivits med betydligt större insats, än vad som kunnat ske, varför en till sina konsekvenser allvarlig eftersläpning föreligger på detta område».

Här säges inte att i de arbeten, som nu pågår, några brister föreligger i planeringen, utan vad man här uttalar farhågor för är ju framtiden. Vad framtiden beträffar kommer de ting, som herr Lundqvist är intresserad av, att avslöjas så snart som om ungefär två månader. Jag hoppas att herr Lundqvists nyfikenhet skall kunna stillas till dess utan allvarligt men på något håll.

Herr **LUNDQVIST** (h) kort genmäle: Herr talman! Jag skall försöka, herr

statsråd, att stilla min nyfikenhet! Min inställning här betyder ju förfärligt litet jämfört med det intresse man har på de håll, där man är direkt berörd av detta spörsmål. Jag räknar mig inte till dem, men jag är alldeles säker på att vårt motorfolk mycket gärna hade sett, ifall något kunnat göras på ett tidigare stadium, eftersom en framställning skett så tidigt som här varit fallet.

Jag vet mycket väl att femårsplaner görs upp av varje länsstyrelse för egna vägsträckor, men det säger inte, att detta är någon garanti för att det sker enbart en rationell utbyggnad av vägväsendet. Det måste väl även till en verklig centralreglering på det området. En länsstyrelse kan inte veta var t. ex. rikshuvudvägen från Stockholm till Malmö lämpligast bör gå fram. — Man kan ju skratta åt att jag använder ett sådant ord som centralreglering, men jag tycker inte att man skall göra det i detta fall!

Jag fick inte heller något svar från herr statsrådet på frågan om de 200 000 kronor, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade begärt redan för detta kalenderår; det hade varit intressant att här få ett svar.

Herr **BOMAN** (fp): Herr talman! Eftersom herr Lundqvist berörde vägförhållandena i mitt län vill jag bara tala om, att arbetet på den s. k. grännavägen som han här omnämnde, håller på att planläggas. Den är inte ännu dömd, men även om den skulle dömas nu i den avsedda sträckningen, så är det fråga om en vägomläggning som är nödvändig, även om man i en framtid skulle få en ändrad sträckning på rikshuvudvägen. Det är alldeles nödvändigt att just där denna vägsträckning är planerad få en väg, som fyller behovet på denna mycket starkt trafikerade vägsträcka.

Vad Svenska vägföreningen syftar till är den *framtida* vägplaneringen. Vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nu framför allt får ägna sig åt är att klara upp de *aktuella* vägbehoven, och jag har så mycket kontakt med väg- och vatten-

byggnadsstyrelsen att jag vet att ett mycket intensivt arbete pågår inom verket för att planlägga även för framtiden och på lång sikt. Framför allt måste man emellertid klara de nu aktuella behoven, och vad beträffar vägen Jönköping—Östergötlands länsgräns är det ytterst angeläget att den vägen kommer till stånd, oavsett var i en framtid rikshuvudvägen skall sträckas.

Herr **HERLITZ** (h): Herr talman! Jag vill säga bara ett ord i denna debatt, eftersom grundlagen kommit med i spelet.

Herr statsrådet kände sig bunden i sitt handlande i denna sak med hänsyn till vad grundlagskunniga herrars tolkning av grundlagen kunde leda till. Han menade, att han egentligen på grund av en sådan tolkning av grundlagarna var förhindrad att lägga fram en proposition till detta års riksdag.

Låt mig erinra, herr talman, om att det här inte gäller något konstigt ämne, för vars bedömande de grundlagskunniga har några särskilda förutsättningar. Ty vad är det som står i grundlagarna? Det står ju helt enkelt, att proposition i statsregleringsfrågor får avlåtas senare än vid viss tidpunkt, om uppskov skulle lända riket till »allvarligt men». Om det gäller andra frågor, får proposition läggas fram, för den händelse uppskov skulle lända riket till »men». Det är en ytterst enkel fråga. Den bör bli föremål för ett vanligt politiskt bedömande; det ligger ingen konstig grundlagsmässighet i detta. Allting ankommer på regeringens bedömande. Tycker regeringen, att det är skadligt med ett uppskov eller tycker den, att det inte är skadligt?

Jag vill tillägga att det ju inte ankommer på mig eller någon annan riksdagsman att bedöma dessa saker, ty det är regeringens omdöme som är avgörande. Men jag tillåter mig att säga, att jag har konsekvent hävdad den meningen, att dessa stadganden skall tolkas utomordentligt liberalt. Jag tycker att det är rationellt att vi som sitter här arbetslösa under höstriksdagen får oss mera

Ang. vägväsendets planering.

arbete förelagt av regeringen, och jag har alltid hävdad den meningen, att 54 § riksdagsordningen inte lägger några hinder i vägen härför.

Herr **ELOWSSON**, NILS (s): Herr talman! Herr Herlitz gled ett tag, när han gav sig in på denna grundlagstolkning — han befann sig på ett glidande plan! Han nämnde i början alldeles riktigt, att när det är fråga om en proposition till höstriksdagen skall den läggas fram, såvida det länder riket till »allvarligt men» att den inte läggs fram. Men när herr Herlitz sedan skulle försöka ta ståndpunkt strök han ordet »allvarligt». Därigenom kom han till att det varit möjligt att i detta fall lägga fram en proposition. Enligt hans mening borde man nämligen vara mycket liberal vid tillämpningen av bestämmelsen.

Det kan ju hända att man bör vara liberal, men grundlagsstiftarens mening har uppenbarligen icke varit den, att regeringen till en höstriksdag skulle få komma med vad slags propositioner som helst. När det gäller en sådan sak som långtidsplaneringen av vägarna har man väl tid — hur angelägen man än är att det skall gå fort — att vänta från oktober till januari samma vinter. Jag kan inte tänka mig, att ett sådant uppskov rimligen kan sägas lända riket till allvarlig skada. Därför tror jag alldeles säkert, att statsrådet Nilson i detta avseende har handlat rätt när han intagit den ståndpunkten, att man inte borde nu lägga fram en sådan proposition, inte ens om saken hade varit utredd och färdig att läggas fram.

Jag begärde ordet också för att säga, att det glädde min socialistiska själ mer än herr Lundqvist kan ana att få höra, att han på detta område utan vidare gick med på att det var nödvändigt med en *centraldirigering!* Eftersom det är så många andra saker som också är angelägna här i landet och här i världen, föreställer jag mig att herr Lundqvist, när han riktigt allvarligt tänker över den ena saken efter den andra, skall komma till den meningen, att det ibland

Ang. vägväsendets planering.

kan vara nyttigt och nödvändigt med centraldirigering även på andra områden än när det gäller vägväsendet.

Herr HERLITZ (h): Herr talman! »Glidningen» berodde kanske på att herr Elowsson inte hörde på hela mitt anförande, kanske — det får jag medge — på att jag mot slutet uttryckte mig något summariskt för att inte trötta kamraren. Jag har dock tydligt betonat, att man här får skilja mellan två olika kategorier av propositioner: statsregleringspropositioner, där det är fråga om »allvarligt men» för riket, och andra propositioner, där det är fråga om »men» för riket. Det är klart, att jag i fortsättningen resonerade om förhandenvaron av dessa förutsättningar i respektive fall, och det föreligger inte någon som helst glidning i min tankegång. Är detta en proposition som hör till statsregleringen — jag kan inte bedöma dess innehåll — då är det ju självklart, herr Elowsson, att frågeställningen är: Länder det riket till »allvarligt men», att den inte läggs fram? Har propositionen inte den karaktären, är frågan: Länder det riket till »men»?

Sedan vill jag betona, att jag inte har tillåtit mig att dra någon som helst slutsats om hur dessa grundlagsstadganden skall tillämpas i detta särskilda fall. Jag har bara framhållit, att regeringen avgör detta under ansvar efter sitt omdöme, och jag har tillagt, att jag för min del är generellt benägen för en liberal tolkning.

Det är så frestande, herr talman, då jag nu fick ordet efter detta inlägg av herr Elowsson, att säga ytterligare några ord. Herr Elowsson kunde inte förstå att man från ett parti, som har betänkligheter mot planhushållning och centraldirigering, kunde önska en fast ledning av vägverksamheten. Detta beror i så fall på ett kapitalt missförstånd, som jag skall be att rå rätta till för den händelse det skulle föreligga på några andra håll. Jag skall här bara tala för mig, men jag tror att det är många inom det parti jag tillhör som resonerar på samma sätt.

Jag har vid mångfaldiga tillfällen reagerat mot centraldirigering och planhushållning, men då har jag självklart förutsatt, att de jag talat till eller skrivit för förstått, att jag behandlat frågan, huruvida staten skall reglera de enskildas liv och leverne. Vi är nu inne på ett helt annat spörsmål. Här är det fråga om en verksamhet som redan ligger under statens ledning. Det är en statsverksamhet lika väl som vilken som helst annan — t. ex. polisväsen, medicinalväsen och järnvägsväsen. Där är det en rent praktisk angelägenhet, i hur stor utsträckning man skall ha centralisation eller decentralisation. Jag har verkligen inte i min politiska åskådning funnit mig föranlåten att inta någon principiell, deciderad ståndpunkt i den frågan, tillämplig på alla fall, utan jag tycker att det är en praktisk angelägenhet, som får bedömas på varje område för sig.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Jag vill bara kort och gott uttala den förhoppningen att statsrådet Nilson, när han i fortsättningen handlägger denna fråga, inte räcker ett finger åt den av herr Lundqvist uttalade önskan om centraldirigering. Vi har redan alldeles tillräckligt med centralbyråkrati. Låt frågorna skötas på ett praktiskt sätt!

Jag tycker inte heller att herr Herlitz' försök att släta över herr Lundqvists yttrande gjorde saken bättre.

Herr ELOWSSON, NILS (s): Herr talman! När herr Herlitz talade denna gång var det enligt min mening mera advokaten än statsrättsjuristen som yttrade sig. Han försökte krasa kastanjerna ur elden för herr Lundqvist genom att säga, att det här gällde en rent praktisk angelägenhet. Det är riktigt, men det gäller det i så många andra fall också. Jag vill bara erinra om att när det var fråga om att förstatliga vägväsendet var detta också en praktisk angelägenhet, men det visades ingen särskild entusiasm bland högern för den saken, hur praktisk den än var och hur nära den än angick män-

niskorna. Om vi följer med i pressen, framför allt högerpressen, kan vi dag för dag läsa om hur galet det är att statens järnvägar köper upp busslinjer och försöker centraldirigera dem. Varför är detta mera tokigt än att försöka centraldirigera utvecklingen av vägväsendet?

Herr HERLITZ (h): Herr talman! Vad herr Elowsson sist yttrade vittnar om att han fortfarande gör sig skyldig till missförstånd. Frågan om statens järnvägar och busslinjerna ligger på det andra plan som jag talade om: den rör förhållandet mellan statens verksamhet och enskild verksamhet.

Vad sedan beträffar de slutsatser som herr Elowsson ville draga ur högers ståndpunkt i fråga om vägväsendets förstatligande ber jag bara att få tillkännagiva att jag hörde till dem som röstade för vägväsendets förstatligande.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag känner mig inte alls ha haft något behov av någon överslätning från herr Herlitz' sida. Jag står för vad jag har sagt. Jag vill till herr Elowsson bara säga, att jag var en av dem som ivrigast arbetade för förstatligande av vägväsendet. Det är min uppfattning att detta var det riktiga. Men om jag har den åsikten, är det väl också ganska naturligt att jag vill, att de stora linjerna här skall behandlas enhetligt. Annars blir det precis som om man skulle t. ex. beträffande statens järnvägar tänka sig att de olika distrikten ute i landet fick bestämma om den principiella uppläggningsen av hela järnvägsväsendet. Detta måste väl ändå skötas centralt. Därför menar jag, att det, så vitt jag förstår, inte går för en enstaka länsstyrelse någonsans mellan Stockholm och Malmö eller mellan Stockholm och Luleå att säga t. ex. var riksvägen skall gå fram, utan detta måste bedömas från litet vidare synpunkter.

Om jag alltså i detta fall har pläderat för en central reglering och därmed be-

rett herr Elowsson och några andra kamrater en rolig halvtimme, så missunnar jag dem det inte! Herrarna får i alla fall erkänna att jag har rätt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. elkraftutredningen av år 1943.

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Hesselbom* till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställt en så lydande fråga: »Kan herr statsrådet lämna upplysning om när slutbetänkandet kan vara att förvänta från 'elkraftutredningen av år 1943' och, om betänkandet ej kan förväntas inom de närmaste månaderna, har herr statsrådet övervägt sådana åtgärder, som kan vara ägnade att påskynda utredningens arbete?»

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöi nu ordet och anförde: Herr talman! Herr Hesselbom har frågat mig, om jag kan lämna upplysning om när elkraftutredningens slutbetänkande kan vara att förvänta och, om betänkandet ej kan förväntas inom de närmaste månaderna, om jag har övervägt sådana åtgärder, som kan vara ägnade att påskynda utredningens arbete.

Med anledning av dessa frågor vill jag svara, att enligt vad elkraftutredningen meddelat mig har dess arbete nu fortskridit så långt att en väsentlig del av utredningens huvudbetänkande är färdig, nämligen avdelning 1 med en redogörelse för vissa grundläggande förutläggningar för försörjningen med elektrisk energi och avdelning 2 med redogörelse för och bedömning av nuvarande förhållanden inom vår kraftförsörjning. Ett tredje och sista avsnitt beräknas inom kort vara färdigt. Det kommer att innehålla en behandling av olika alternativ för elkraftförsörjningens rationalisering samt utredningens förslag till åtgärder. Utredningen har i oktober begärt tryck-

Förslag till krigssjukvårdslag.

ningslov för huvudbetänkandet, och sådant lov har lämnats. Om inga oförutsedda svårigheter uppstår, kan hela betänkandet vara färdigt och avlämnat senast den 1 april 1954.

Vissa specialutredningar vid sidan av huvudbetänkandet beräknas emellertid icke bli avslutade förrän fram mot mitten av år 1954. Detta gäller översynen av standardtarifferna för distribution av lågspänd elektrisk energi på landsbygden samt utarbetande av standardkonstruktioner m. m. för landsbygdsdistributionen.

Med hänsyn till vad utredningen sålunda meddelat anser jag några påskyndande åtgärder från min sida icke påkallade.

Herr HESSELBOM (s): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för det svar jag fått på min enkla fråga. Jag är särskilt tacksam för att detta svar expedierats så snabbt. Jag vill i anslutning till svaret uttala en förhoppning om att herr statsrådet skall visa sig bli mera sannspådd än vad dåvarande handelsministern blev, när han besvarade en interpellation i en fråga av liknande innebörd år 1946. Han ställde då i utsikt ett resultat »inom den närmaste tiden». Elkraftutredningen tillsattes ju 1943, och den fick i uppdrag att utreda vissa väsentliga frågor rörande vårt lands framtida kraftförsörjning. Även mot bakgrunden av hurudant vårt kommittéväsen är måste man säga att denna kommitté arbetat väl länge. Det är nu tio år sedan den tillsattes, och ännu har den inte hunnit lägga fram ett slutligt resultat av sitt arbete.

Jag vill inte påstå, att utredningens arbete inte har givit något resultat, då ju i flera viktiga betänkanden belysts synnerligen betydelsefulla problem om vårt lands elkraftförsörjning, inte minst för landsbygden. Den har framlagt förslag till standardtariffer, som varit mycket värdefulla, och en del av dess förslag till upprustning av landsbygdens distributionsnät m. m. har redan börjat

omsättas i praktiken. Dessutom har utredningen insamlat ett mycket viktigt material, som ger en kartläggning av tillståndet i landet, när det gäller olika distributionsföretag, olika taxor o. s. v. Det är emellertid risk för att detta mycket värdefulla material håller på att bli föråldrat, innan statsmakterna får tillfälle att på grundval av elkraftutredningens övriga synpunkter ta ställning till de olika problemen. Det gäller ju främst frågan om hur vårt lands framtida kraftförsörjning skall ordnas och som vi fortfarande väntar på att få belyst från elkraftutredningens sida. Även om detta är ett mycket svårlost problem, så tycker jag att elkraftutredningen dock något snabbare kunde ha kommit till ett resultat än den nu har gjort.

Nu kan man emellertid räkna med att vi får se slutresultatet av elkraftutredningens arbete inom det närmaste halvåret, och då finns det ju ingen anledning att i dag närmare ingå på de problem som elkraftutredningen har att syssla med.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Förslag till krigssjukvårdslag.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag).

Genom en den 10 april 1953 dagtecknad proposition, nr 222, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag).

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Förslag till krigssjukvårdslag.

Herr WISTRAND (h): Herr talman! Det har kommit till min kännedom, att man inom läkarkretsar på en del håll känt sig ganska oroad över denna lagstiftning, och jag kan inte neka till att den rent formellt också kan ge anledning härtill, om man sammanställer 9 § med 3 § andra stycket, där det säges att Konungen kan bestämma om tjänsteplikt för läkare i fredstid, om riket befinner sig i krigsfara eller det påkallas av andra utomordentliga förhållanden. »Andra utomordentliga förhållanden» är en terminologi som är mera vid än som begagnats i andra tjänstepliktslagar och förfoganderättslagar, varför man på läkarhåll fått en känsla av att här skulle man så att säga lämna ut läkarkåren till en tjänsteplikt som inte andra medborgare är underkastade, och man skulle kunna göra detta utan att förutsättningarna härför är särskilt noggrant bestämda. När jag kunnat vara med om att tillstyrka detta lagförslag i andra lagutskottet, har det i mycket hög grad varit i känslan av att det inte varit meningen att denna lagstiftning skulle tillgripas under andra förhållanden än under krigsfara och andra utomordentliga förhållanden *av den storleksordning* som motsvaras av krig eller krigsfara. Jag tror att det är rätt nödvändigt att man gör klart för sig, att så har meningen varit. Jag vet att detta varit utredningsmannens mening, men jag tror att det vore önskvärt att detta också sades ifrån här till förekommande av varje missförstånd. Jag skulle vilja rikta en fråga till andra lagutskottets ärade ordförande — herr statsrådet är inte närvarande — huruvida inte han vid utskottets behandling av ärendet kommit till samma slutsatser i denna fråga som jag har gjort. På det viset kan man, om det inte blir motsagt, få ett riktigt begrepp om vad åtminstone denna kammare avsett med sitt antagande av denna proposition.

Herr NORMAN (s): Herr talman! Inom utskottet hade vi uppe till diskussion just det spörsmål som herr Wistrand berörde, och en av utskottsledamöterna var

bekymrad på samma sätt som en grupp av medicinalpersonalen nu är enligt vad herr Wistrand refererat. Denna ledamot — det var fröken Höjer — menade att man borde begränsa lagens innebörd till vad hon ansåg vara det riktiga genom att i själva lagen skriva in det exempel som departementschefen använt när han utvecklat vad han avser med »utomordentliga förhållanden». När departementschefen talar om behovet av denna tjänstepliktslag tänker han sig det fallet, att en större flyktingström skulle komma som en invasion och föra med sig smittofara. Det är nog alldeles tydligt att uttrycket för honom har en något annan innebörd än den utredningsmannen avsåg. Utredningsmannen hade formulerat 3 § 2 mom., som ju är utgångspunkten, så, att vad där föreskrives skulle gälla, när riket befinner sig i krigsfara eller det eljest påkallas av likartade utomordentliga förhållanden eller av andra utom riket inträffade extraordinära händelser. Det framgår av motiven, att den formulering som man till slut stannade för var föranledd av att det kunde föreligga ett behov att tillämpa ifrågakarande bestämmelser redan på ett tidigare stadium, och som exempel härpå anför då departementschefen vad jag nyss här citerade om en flyktingström.

Jag kan inte tolka lagen å utskottets vägnar utan endast deklarerera min personliga uppfattning. När nu de tjänstepliktsbestämmelser, som stadgas i 8 och 9 §§, hänvisar till 3 § och de bestämmelser som där stadgas, är det för mig alldeles tydligt att det i 3 § är fråga om en omställning av den civila hälso- och sjukvården till följd av de omständigheter som där nämns, och det är ju ganska naturligt att anknyta även en tjänsteplikt till den omställning som i övrigt sker. Min uppfattning skulle således vara ungefär densamma som herr Wistrands, nämligen att det är fråga om vad som skall ske under dessa särskilda förhållanden och inte om någon mera allmän tjänsteplikt för ifrågakarande medicinalpersonal.

Nu tror jag inte, att de grupper som

Förslag till krigssjukvårdslag.

det här gäller behöver känna sig så värst oroliga för detta. Inträder en situation, där det uppstår ett verkligt behov av att låta ifrågavarande personal fullgöra vissa hälso- och sjukvårdsuppgifter, så skulle det, om inte denna lag funnes, framläggas förslag till en tjänstepliktslag, varigenom man tvångsvis kunde ta vara på denna medicinalpersonals arbetskraft. I själva verket skulle det endast vara på sin höjd en tidsfråga, innan ett sådant tvång komme att åvila dessa medborgare i den situation som här anges med uttrycket »utomordentliga förhållanden». I varje fall skall ju ett förordnande om tjänsteplikt underställas riksdagens prövning inom en månad.

Jag tror således att det inte finns någon större anledning till oro, ty när sådana utomordentliga förhållanden inträffar, att det kan bli fråga om att tvångsvis uttaga viss personal, så sker detta, antingen genom denna lag eller genom att vi får en speciell lagstiftning just vid det tillfället.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Efter herr Wistrands anförande och efter det anförande som hållits av ordföranden i andra lagutskottet har jag ingen anledning att gå in på frågan om tjänsteplikt för medicinalpersonal. Det torde, herr talman, vara uppenbart att det måste finnas en sådan bestämmelse för att man skall kunna redan i fredstid verkställa en placering av personalen vid mobilisering. Det är en sak som icke kan improviseras.

Jag begärde närmast ordet, herr talman, för att framföra några andra synpunkter på det nu föreliggande förslaget, utan att därför på något sätt vilja komma med något yrkande.

Till grund för propositionen ligger en utredning, som är verkställd av expeditionschefen i inrikesdepartementet Montell. När man läser denna utredning, gör man onekligen vissa reflexioner. Utredningsmannen har kommit till det resultatet, att när det gäller den militära delen av hälso- och sjukvården är den i fredstid genomförda planläggningen

mycket tillfredsställande, medan däremot den krigsplanläggning som ankommit på de civila myndigheterna, främst medicinalstyrelsen, är minst sagt bristfällig eller saknas. Under sådana omständigheter hade det ju legat mycket nära till hans att man överlätit en del av det område, som nu handhas av medicinalstyrelsen, till de militära myndigheterna. Men utredningsmannen har i stället gjort tvärtom. Trots att medicinalstyrelsen och de civila myndigheterna icke har visat sig kunna handha krigsplanläggningen, har man förutsatt att en viss del av de områden, som nu planlägges av militär myndighet, skall överföras till medicinalstyrelsen och handläggs där i vad avser krigsplaneringen. Detta gäller exempelvis krigssjukhusen med tillhörande konvalescentavdelningar.

Nu har emellertid föredragande departementschefen för sin del förklarar, att man vill underkasta denna fråga, liksom en hel del andra föreliggande problem, en förnyad prövning. Saken kommer alltså att avgöras i administrativ ordning. Jag hoppas att departementschefen därvid kommer till ett annat resultat än utredningsmannen.

Herr talman! Jag har, som jag sagt, ingen anledning att framställa något yrkande, men jag har inte velat underlåta att framföra dessa reflexioner, som man onekligen gör, när man läser utredningen och propositionen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner dels om ändring av 17 kap. 9 § handelsbalken, dels ock med förslag till lag om ändring av 11 kap. 2 § första stycket jordabalken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka

Interpellation ang. avskedandet av vägarbetare i Västernorrlands län.

nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 237, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt angående handräckning i skatteärenden, m. m.; och

nr 238, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående fortsatt utgivning av snabbprotokoll från riksdagsdebatterna m. m.

Interpellation ang. avskedandet av vägarbetare i Västernorrlands län.

Herr PERSSON OLA (k) erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Omkring 450 vägarbetare i Västernorrlands län har erhållit meddelande att de avskedas från sina arbeten från den 17 innevarande november. Alla, som icke arbetat åt vägförvaltningen sju år i följd sedan år 1944, avskedas. Vidare antydes en inskränkning av underhållspersonalen å vägarna med 100 man. Orsaken till dessa åtgärder anges vara brist på erforderliga penningmedel för vägarbetena.

Uppsägningsbrevet har givetvis väckt förstämning bland de här berörda väg-

arbetarna och deras familjer. Bland dem som nu avskedas finns en del arbetare som är mellan 50 och 60 år gamla. Vägarna i Västernorrlands län är säkerligen i behov av ytterligare utbyggnad och underhåll liksom i andra län, och det förefaller orimligt, att vägarbetarna under sådana förhållanden skall drabbas av avskedanden såsom här sker. Betänkligheterna blir så mycket större som staten bör vara den arbetsgivare, som i det längsta ger sina arbetare trygghet i deras anställning och arbete. Det borde därför, synes det mig, vara välbetänt att vidtaga sådana åtgärder från regeringens sida, att vägförvaltningen i Västernorrlands län erhöle erforderliga medel för att återkalla dessa avskedanden och för att bereda sina vägarbetare arbete i fortsättningen.

Med hänvisning till vad här anförts anhåller jag om första kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet övervägt några åtgärder för att avskedandet av ca 450 vägarbetare i Västernorrlands län må kunna återkallas och att vägarbete i fortsättningen beredes dessa arbetare?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.21 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.